

«ՀԱՅԻՆ ԵՐԳԸ» ժողովածու (1921)

ՄՈՒՍԱՅԻՆ

Թե ջըլապինդ մըշակն ի՛նչպես կը փարի
Իր կոր մաճին, կը պատռե լանջն հողերուն,
Եվ սահանքին տակ արփական շողերուն
Ի՛նչպես կ'ըլլան լերկ ակոսները՝ բերրի,

Թե շիկագույն ցորյանն ի՛նչպես կալին մեջ
Կը բըրգանա, և աղորիք կը մոռնչեն.
Ի՛նչպես կ'հորդի քացխած խըմորը տաշտեն,
Ջոր հուսկ կ'եփեն գեղջուկ փուռին մեջ անշեջ,

Թե կը սըփռե Հա՛ցը, Հա՛ցը սրբազան
Ի՛նչ բերկրանքներ, արարչական ի՛նչ կորով,
Սորվեցո՛ւր ինձ, ո՛վ հայրենի իմ Մուսան.

Սորվեցուր ինձ. - պսակե քընարս հասկերով,
Զի կալին մեջ, զով շուքին տակ ուռիին
Ահա կը նստիմ, ու նըվագներս կը ծընի՛ն:

ԱՐՏԵՐՈՒՆ ՀՐԱՎԵՐԸ

Գյուղակներեն հորիզոնները մինչև
Կտարածվի մեր մայրությունը հողի:
Գարունն եկա՛վ. – չի բավեր ձյունը թեթև
Ա՛լ ծածկելու մեր մերկությունը հողի:

Վերադարձեք մեր ծոցը, ո՛վ մշակներ,
Առավոտներն արդեն Ապրիլ կբուրեն.
Մտեն լուծված կկարկաչեն առվակներ.
Մեր տաք կողեն ծլավ նարգիսը արդեն:

Մեզի եկեք. – ձեր սերմով լի բուռերուն
Մենք կսպասենք կիներու լուռ ըղձանքով.
Ճաճանչն արդեն խրվեցավ մեր սիրտերուն:

Պիտի լեցվին քրտինքներու համրանքով
Հասկերը շեկ, ու պիտի ո՛րքան բերկրինք,
Երբ առջի հեղ խոփը ճմլե մեր ըստինք:

ՄՇԱԿՆԵՐԸ

Մշակնե՛րն են իմ գյուղիս, դաշտի հզո՛ր զավակներ,
Քրտինքներով մարգարտյա՝ բնության թա՛զն են հյուսեր:
Կբաբախե սիրտն հողին իրենց բրդոտ կրծքին տակ.
Ու իրենց լայն երակին մեջ կհորդի արեգակ:
Երբ որ քալեն՝ մայր երկիրն իր արգանդեն կսարսռա.
Բայց չի խամրիր ծիւ մը իսկ գարշապարնուն տակ հսկա:
Գլուխն իրենց, գոր կհակեն առջևը սուրբ խորանին,
Պսակված է միշտ ոսկի փռշիներովը հարդին:
Ակոսներուն մեջ անոնա խինդ կցանեն, և Աստված
Իրենց ճակտին ակոսեն բարություններ կը հրնձե:
Ավիշներու հոսուն երզն անո՛նք միայն են լրսած:
Եզին շողիքն ի՛նչ փույթ, թե իրենց ձեռքերը կօծե,
Եվ ախոռի հետ կուգա իրենց նախշուն լողիկեն.-
Նախ անոնց լայն ափի՛ն մեջ կը ծլին սերմերն համորեն:

ՀԱՐԻՆՔ

Եզներս են խարտյաշ, լույս ճակատներով՝
Ջոր պաճուճեր եմ նուսխայով կապույտ:
Գարունի առտվան օդեն են գինով. —
Կնային, խաղա դ, դաշտերուն անքույթ:

Ձմեռը զանոնք խարո՛վ սնուցի. —
Մեհյանին պարարտ կուռքերն են կարծես:
Իրենց սանտրված պոչը թավարծի
Կլիզե իրենց կողերն՝ օձի պես:

Կսիրեմ անոնց նուսը բյուրածալ,
Ռունգերնին տամուկ, բիբերնին խոշոր՝
Ուր կա դաշտերուն երազն անայլայլ,

Եվ ճոճքը իրենց, և պոչունն հզոր
Հորիզոններե՛ն, երբ կերթան անվերջ
Եղջուրնին մխած Արշալույսին մեջ:

ՀԵՐԿԵՐ

Հո՛, հոո՛ հոո՛ հոո՛. - Հողին տակ հրորնոյունն է արորին
Լուրթ մշուշին մեջ առտվան, կողին վրա բըլուրին
Կերթան եգները հուժկու՝ զանգակներով դաշնավոր,
Ու մսուրին վերջին հարդը կ'որոճան գլխիկոր:

Մարին ուսեն ծըլացող արևն ահա կը ծագի
Ու մըշակին ճակտին վրա կը դնե համբույրը ոսկի:
Մարդը կ'երթա երգելով՝ մաճն ափին մեջ պընդաջիդ,
Ու իր ճամբան կը գըծե իր հոգիին պես ուղիդ:

Հո՛, հոո՛ հոո՛ հոո՛. - Ակոսները կը բացվին մըխալով,
Եվ կը դիզվին արգավանդ հողակոշտերն իրար քով:
Մեկ ծագեն մյուսն հուլորեն կը սողա խփը պողպատ,
Կը հեղեղե հերկերուն մեջ իր լույսերը արծաթ:

Իր տակ ճըմված, կարեվեր, կը գալարվի հույր ճըճին.
Կահարեկին խըլուրդներ իրենց խուղին մեջ մըթին:
Բունձերն ահա կ'ոռոզին մերթ օձերու արյունով,
Զոր ըսպանած է արորն անոնց գլուխեն անցնելով:

Արևն արդեն կը հոսե իր երակներն հրածորան
Ակոսներուն նորաբաց արգանդին մեջ հոտևան:
Հո՛, հոո՛ հոո՛ հոո՛. - Անդաստանն է կորդացած այս տարի,
Բայց հերկերուն շարքն արդեն անհունորեն կերկարի:

Եզները հաղթ թափ կու տան, դողացնելով մերթ ընդ մերթ՝
Սուր խըթանեն՝ ըստններն իրենց փորին լուսաշերտ:
Ի՛նչ փույթ թե ճղուղն արորին խութին դեմ հա՛նկարծ կու լա,
Եվ կը ծորի մըշակին քիրտը ամեն գուղձի վրա:

Դեռ սուրբ կոչնակը գյուղին՝ սարին ետև չըհընչած՝
Բըլուրին կողը ամբողջ պիտի ըլլա թըխացած,
Եվ պիտի լայն ակոսները շար ի շար ավարտին՝
Օծված շաղով իրիկվան, շողիքներովն հարկիքին...

Այն ատեն երբ արտին ծայրն հասած, ճիգով մը դողդոջ,
Տըղմուտ արորն հողին մեջ հանկարծ կասի, -Մշակը խոնջ
Պիտի խորհի անկասկած – հանո՛ւն վաղվան հունձքերուն–
Թե կարասի՛ մ'ոսկելից կառչեր է խփը իսկույն:

ՑԱՆ

Մերմանո՛ղն է: - Հաղթահասակ կը կանգնի
Մայրամուտին շողերուն մեջ ոսկեթույր:
Ոտքին առջև անդաստաններն հայրենի
Կը տարածեն մերկություննին անպարույր:

Լի է ամբողջ ցորեններով աստղահատ
Խորունկ գոգնոցն: Հարկերն հերվան՝ ծարավի՝
Կը սպասեն իր լայնշի բուռին, և բուռն այդ
Արտերուն վրա՝ զերթ արշալույս՝ կը բացվի:

Մըշա՛կ, ցանե՛՛ . - հանուն տանըդ սեղանին
Թևիդ շարժումն անպարագի՛ծ թող ըլլա.
Վաղը՝ նետած ցորեններդ այդ կը թափին
Օրհնության պես թոռնիկներուդ գլխին վրա:

Մըշա՛կ, ցանե՛՛ . - Հանուն նոթի թըշվառին
Թող գոգնոցեդ կես չելլե ավերդ բընավ.
Աղքատ մ'այսօր ճըրագին մեջ տաճարին
Վաղվան հունձքիդ համար վերջին ձեթը դրավ:

Մըշա՛կ, ցանե՛՛ . - հանուն Տիրոջ նըշխարին
Թող մատներդ հորդին սերմեր լուսեղեն.
Վաղը ամեն հասկի մեջ կաթնային
Պիտ՝ հասուննա մաս մ'Հիսուսի մարմինեն:

Ցանե՛՛, ցանե՛՛ . – նույն իսկ հեռու սահմանեն,
Աստղերու պես, ալիքներու պես ցանե՛՛:
Ծիտերն ի՛նչ փույթ թե հատիկներդ կ'ավերեն.
Տեղը Աստված պիտի մարգրիտ սերմանե:

Լեցո՛ւր ակոսն, հորդե՛՛ հերկերը բերրի,
Հողին ծոցեն ոսկի լույսեր թող հոսին:

Օրը ահա կ'իրիկնանա. - կ'երկարի
Շուքը թևիդ հորիզոննէ՛րն աստղային:

ՏԱՓԱՆ

Տափա՛ն, տափնէ, կոշտերն հարթէ,
Թաղէ ցաներն հողին մեջ.
Ցորենն՝ ոսկի, սերմն հակինթ է
Երբ միանա հողին գեջ:

Տափա՛ն, թներըդ տարածէ,
Գրկէ արտերը հուռթի.
Հատիկն այժմու՛ վաղը հունձ է՝
Երբ գուղձին տակ կ'անհետի:

Տափա՛ն, ըմբոստ խութը փըշրէ,
Գոցէ վերքերը խտփին.
Հերկն աննրվաճ ալիք մըն է՝
Զոր կ'անդորրես դուն հեշտին:

Տափա՛ն, տափնէ, կոշտերն հարթէ,
Փակէ բերանն ակոսին՝
Ուր ամեն մեկ ցորեն սաթ է.
Թող սարյակներ չը տանին:

Տափնէց տափանն, հարթէց կոշտեր,
Հրդկէց անդերը անհուն...
Այժմ հողին տակ կ'ուռին հունտեր՝
Ինչպես ծիծերն ուլերուն:

ԱՌԱՋԻՆ ԾԻԼԵՐ

Զեղուն ավշին հողերուն տակ պայթեցուց
Սերմերն: Արտերս այս գիշեր
Կանանչցեր են լուսնկային տակ գարնան...
– Մայրի՛ կ, ինձի ծիլ մը բեր,
Քրրտինքիս ցողը վըրան:

Կատաղորե՛ն, կատաղորե՛ն հորդեր են
Տե՛ս, ցորեններն աղարծի:
Դաշտերն հագեր են զմրուխտե պատմուճան...

– Քույրի՛կ, ծիլ մը բեր ինձի,
Եզիս շողիքը վըրան:

Կը փողփողին արտավարե արտավար
Կարծես կանաչ մոմիկներ:
Ամեն ընձյուղ մարգրիտ մ'ունի իր բերանն...
– Հոտա՛ղ, ինձի ծիլ մը բեր,
Արևուն շողը վըրան:

Կը զարդարե ամայությունը հողին
Մատղաշ ծաղի՛կը հացի.
Կանանչին մեջ կոշտերը թուխ կը լողան...
– Հարսնո՛ւկ, ծիլ մը բեր ինձի,
Մատերուդ բույրը վըրան:

Ծիլ արտերուս մեջն է ծըլեր նըշենիս,
Հոն միսմինա՛ կը ծաղկեր...
– Մայրի՛կ, քույրի՛կ, հոտա՛ղ, հարսնո՛ւկ սիրական,
Բերեք անկե ծաղիկներ,
Բերեք վարդգույն ծաղիկներ,
Հընձվորին հո՛ւյսը վըրան:

ԳԱՐՆԱՆ ԱՆՁՐԵՎ

Դաշտերուն վրա իր տրտմությամբ համառող
Անձրևը չէ՛ ասիկա:
Գարնան ջաղբն է՝ որ ցանքերուն վրա անհուն
Լուսացընցուղ կտեղա:

Աստղերն անհայտ, կարծես հալած արևեն,
Տեղատարափ կթափին,
Եվ կը լըվան իրենց լույսին մեջ փաղփուն
Անդաստաններն ու այգին:

Կապույտն հանկարծ կու լա բուռն ծիծաղեն,
Եվ կտեղա ադամանդ.
Կը լուսանան կույր աղբերակներն ու կ'երգեն
Իրենց ծընունդն արգավանդ:

Անհունն ի վար կհեղեղվին շառաչով

Մեծ կաթիլներ շափյուղա,
Լի արևով, ցրնծությունով, կապույտով,
Ծիծաղներով սատափյա:

Մարգերը թաց կ'արտաշընչեն գովություն...
Կը լըվացվին գառնուկներ...
Բո՛ւյրը հողին, հողին բո՛ւյրը, ծավալուն,
Կը լեցնե գյուղն ու եթեր:

Ու արտերո՛ւս, արտերո՛ւս մեջ քրտնաշատ
Իմ ցորյաններս համեցող
Նոր ուժերով հորդահոսա՛ն կընձյուղին
Կայլակներու մեջ ի լող:

Եվ մաքրրված անտառին մեջ, այս պահուս,
– Ըստ իմ գյուղիս հեքիաթին –
Կծնի եղնիկը, գոտիին տակ ծիրանի,
Եզնորդ մը՝ նման լուսինին:

ՑՈՐՅԱՆԻ ԾՈՎԵՐ

Հովե՛ր կ'ացնին. -
Ու ցորյաններս հուշիկ հուշիկ կարթըննան.
Իրենց խորքեն կը հոսի դող մ'անսահման:
Գեղադալար կողերն ի վար բըլուրին
Ծովե՛ր կ'անցնին:

Հովե՛ր կ'ացնին. -
Ա՛յնքան կ'հորդի, կը կատողի դաշտը հուռթի՛
Որ պիտի հոն արածող ուլը խեղդի:
Գոգին մեջեն ալետատան հովիտին
Ծովե՛ր կ'անցնին:

Հովե՛ր կ'անցնին. -

Ու ցորյանին պատմուճանները ծըփուն
Մերթ կը պատռին, մերթ կը կարվին փողփողուն:
Ըստվերի մեջ, լույսերու մեջ փրփրագին
Ծովե՛ր կ'անցնին:

Հովե՛ր կ'անցնին.
Քիստերուն տակ կ'ալեծփին եղիներ՝
Ուր լուսնակն իր սափորին կաթն է հոսեր:
Կալերեն գյուղ, գյուղեն մինչև աղորին
Ծովե՛ր կ'անցնին:

Հովե՛ր կ'անցնին.
Զըմրուխտներով կը ծփա դաշտը անհուն:
Ծիտը կ'երգե թառած ճյուղի մ'օրորուն՝
Մինչ իր տակեն ցորյաններու մոլեգին
Ծովե՛ր կ'անցնին,
Հովե՛ր կ'անցնին:

ԿԱԿԱՉՆԵՐ

Քո՛ւյր իմ, ցանքին մեջ կակաչներ կան, քաղե՛.-
Ահա սիրող սիրտերու պես կարյունին:
Պիտի իրենց բաժակներեն բյուրեղե
Խըմենք ալիքն արևին:

Անոնք ա՛յնչափ բըռնկեր են, որ կարծես
Հըղեհն իրենց կայրե դաշտերը անհուն:
Պիտի իրենց բաժակներեն հըրակեզ
Խըմենք կայծերն աստղերուն:

Քո՛ւյր իմ, քաղե՛, լորի մը պես ծածկըված
Յորեններուն մեջ՝ որ մեղմիկ կնագին:
Պիտի իրենց բաժակներեն բոսորած
Խըմենք արյունն ակոսին:

Անոնք ծռած արտույտներու բույնին վրա
Լալ շողերով ողկույզ ողկույզ կը ծըփան:

Պիտի իրենց բաժակներեն հակընթյա
Խըմենք խոստումը Գարնան:

Քաղե՛, քո՛ւյր իմ, կակաչ չե՛, բո՛ց քաղե դուն.
Հըրդեհն իրենց լեցուր գոգնոցըդ կույսի:
Պիտի իրենց բաժակներեն փափկասուն
Խմենք կրակներն Հունիսի:

Ծաղկե՛ր, ծաղկե՛ր են բերնիդ պես քնքշենի,
Կը խոսակցին ցորյանին հետ օրորուն:
Պիտի իրենց բաժակներեն ծիրանի
Խըմենք գաղտնիքն հասկերուն:

Քաղե՛, քույր իմ, պիտի պսակվինք անոնցմով
Վաղվան զըվարթ տոնին համար գյուղակին:
Եվ պիտի այդ բաժակներեն, պարելով,
Խմենք զինին Տարփանքին □

ԱՆԴԱՊԱՀԸ

– «Էհե՛. էհե՛, արտերուն մեջ մարդ մարդաձայն չը մըտնե՛»:
Հովեուն հետ սարեն եկող անդապահին աղաղակն է:

Ուսընդանութ պարկը կախած և մասրենի ցուպ մը ձեռքին՝
Ցորյաններու զըմբուխտին մեջ կը թափառի ան առանձին:

Արևներուն մեջ կը լողա ինչպես ամրան իշամեղուն:
Աչքերուն մեջ կը ծավալի կանանչ երազը դաշտերուն:

Գիշերը մերթ սարին նըստած լուսինին դեմ կ'աճե սըրինգ.
Խրտվիլակը ցանքին մեջեն, միակ ընկեր, կը լսե զինք:

Երգերուն տակ անդորրական հասկերն համայն կը ծոցվորին.
Կը կատաղի՝ երբոր զանոնք իր թնին տակ լըլկե քամին:

Ան սարսափն է բոլոր անոնց՝ որ կ'ավրեն անդ ու անդաստան.
Կը խըռովեն շողքն արևուն, կը կոխկըրտեն հացը վաղվան:

Ի՛նչ խլուրդներ է ըսպանած, և պնդագլուխ ի՛նչ գոմեշներ
Հարվածներեն իր ճարահատ ճահիճներն են ապաստաներ:

Ան դեռ երեկ քաղվորներու չըքնաղ երամ մհալածելով՝
Հարսի մը ոտքը ջախջախեց սատկած իշու մհաղթ ծնոտով:

Ու սարին վրա միշտ հովերո՛ւն, հովերո՛ւն հետ կնդաղակե.
— «Էհե՛. էհե՛. արտերուն մեջ մարդ մարդաձայն չը մըտնե՛»:

ՀԱՍՈՒՆ ԱՐՏ

Արտըս ոսկո՛ւն է...
Նըման բոցերու
Ցորենն է բռնկեր՝
Առանց այրելու:

Արտըս ոսկո՛ւն է...
Երկինքն է կըրակ.
Հողը խորխուլած
Ծըղոտներուն տակ:

Արտըս ոսկո՛ւն է...
Քառաշար հասկեր
Քառաշար սաթով
Արն՛ են հագեր:

Արտըս ոսկո՛ւն է...
Բոռ, մեղու, պիծակ,
Քիստերուն մեջեն
Կանցնին զերթ փայլակ:

Արտըս ոսկո՛ւն է...
Մերթ կ'ելլե, հովեն,
Դեղձանիկ մը, թի՛ռ,
Ոսկեծուփ ծովեն:

Օրո՛ր, ոսկո՛ւն արտ,

Օ՛ր տուր, հասո՛ւն արտ,
Գամ ոսկիդ հնձեմ
Մանգաղով արծաթ:

ՀՈՒՆՁՔ

Կը սոթորվին թեզանիքներ, գերանդիներ թող հեսանվին.
Այսօր երկու հազար մըշակ կը հնձեն ցորե՛նը և գարին:

Քա՛ղցր է թաղվիլ հասկերուն մեջ՝ որոնց քիստերը խարշափուն
Կը խառնըվին բաց կուրծքերու անտառացած թուխ մագերուն:

Քա՛ղցր է լողալ համառորեն որաներուն մեջեն հեղեղ.
Ըզգալ ուռիլը բազուկին երակներուն արևազեղ:

Ահավասիկ գերանդիներ, կատաղություն փայլատակի,
Ցորեններուն մեջ իբր արծաթ կընկըղմվին, դուրս կելլեն՝ ոսկի:

Հասկեր կիյնան շարվե շարան, և կ'արյունին կակաչներ լուռ.
Բըլուրներուն կողը խարսոյաշ կը ծալըվի լայնասարսուռ:

Ծըփանքներ նո՛ր ծըփանքներու ներքև ընդմիշտ կը փըլուզին.
Ալիք կըլլան ակոսին մեջ ծովե՛ր, ծովե՛ր, ծովե՛ր դեղին:

Ու կ'ընդլայնին դաշտեր, սարեր, խոզաններով միշտ քըստմընաճ.
Հովիտին մեջ հեղեղներ կան՝ որ կը ցամքին կամաց կամաց:

Հանկարծ թուփեր կը հատնըվին, կամ կը ցըցվի քար մը ճերմակ.
Առվակ մ'հեռուն կը փալփիլի, որ կը նիրհեր վասակին տակ:

Մըշակներ կան՝ որ փարչն իրենց բերնին դըրած, Արև՛ն ի վեր,
Կ'ըմպեն երկա՛ր ջուրը գըլզլուն՝ գոր աղբյուրեն հարսն է բերեր:

Ոմանք իրենց ափերուն մեջ՝ մերթ կը փըշրեն հասկ մը ատոք,
Եվ կ'օրհնեն թիվն հատիկներուն, ու կը ծամեն հետո զանոնք:

Հոտաղներ կան արտերե արտ՝ որ ժիրաժիր կը հեսանեն
Աղոտ մահիկը մանգաղին, աղմըկելով լուռ միջօրեն:

Եվ կը հնձե՛ն. - միշտ կը հնձե՛ն. թևի ամեն լայն շարժումի
Ամառներու բերկրությունն է՝ որ քիստե քիստ կը ծավալի:

Օ՛, ի՛նչ կոծեր, հորիզոնե հորիզոն ի՛նչ նրվաճումներ,
Ի՛նչ հեծկըլտանք հանճարներու, ի՛նչ փըլուզվող օվկիաններ:

Ու կը հնձեն, դեռ կը հնձե՛ն.- մինչև շուքերը երկարին
Եվ շըփոթվին իրարու հետ ա՛լ սահմաններն անդաստանին:

Այն ատեն լուռ ճամբուն վըրա կը տեսնըվին շարան շարան,
Հընձվորները որ դեպ իրենց տընակներուն ճրագը կ'երթան:

Գերանդիներն անոնց ուսին կը ցոլցոլան լուսնկայեն,
Կը հովանան անոնց քըրտնած կուրծքերն անուշ ծըմակներեն:

Իսկ անդորրին մեջ դաշտերուն ահա ծըղրիդ մը արթընցած
Կը լեցընե իր երգերով ամբողջ Անհունն աստեղամած:

ՀՈՒՆՁՔ ԿԸ ԺՈՂՎԵՄ ...

Հունձք կը ժողվեմ մանգաղով,

— Լուսնակը յարս է—

Ակոս ակոս ման գալով,

— ՍիրածԸս հարս է:

Գլխեբաց եմ ու բոպիկ,

— Անո՛ւշ են հովեր—

Արտերուն մեջ թափառիկ,

— Մազե՛րն են ծովեր:

Ցորեն, կակաչ, կարոտով,

— Կաքավը կու լա—

Կապեցի մե՛կ նարոտով,

— Ձեռքերն են հինա:

Հասկերուն մեջ, վերեն,

— Ասուպը անցավ—

Աստղեր մյուռոն կը ծորեն,

— Դեմքը լուսացավ:

Քանի՛ խուրձեր շաղերով,
— Վարդենին թաց է—
Ես կապեցի խաղերով,
— Ծոցիկը բաց է:

Արտըս խոզանով մընաց,
— Կերթա՛ լուսնակը—
Դեզերով լեռ եմ շինած,
— Մի՛ րոտ է կըրակը:

Մանգաղըս քարին եկավ,
— Յարըս յա՛ ր ունի—
Քարեն լորիկը թըռավ,
— Լե՛ րդըս կարյունի:

ՄԱՅԼԵՐԸ

Գյուղին ճամփայեն սայլերը կերթան
Հունձքով բեռնաբարձ:
Մայրամուտի մեջ շարժուն բուրգեր են՝
Ճաճանչներ հագած:
Թխադեմ տղաներ, դեզերուն վրա,
Կը խըթանեն մերթ
Մեծղի եզերուն կողը սըրսըփուն,
Կողը լուսաշերտ:
Գոմեշներ, համառ, ետև կարկառած
Իրենց մութ լեզուն՝
Կը քանդեն որան՝ որ կհեղեղվի
Իրենց նուսերուն:
Ցորեններ ի լուղ պերճ արյունին մեջ
Իրիկնադեմին՝
Նոր պսակ կըլլան պըսակին վըրա
Անոնց եղջյուրին:

Ճամփան, արտերեն կալերը մինչև,
Կը ծըփա հասկով՝
Ջոր ուշ մնացած հավեր կը քրքրեն
Ջրվարթ կտուցով:
Ճամփան խարտյաշ է, կարմիր է ճամփան,
Որուն եզերքին
Արյուն կծորե չափազանց հասուն
Փոշոտ մորենին:
Սայլերը կերթան, անդորրության մեջ
Աղաղակելով...
Կտանին արև, հրդեհ կտանին
Հըսկա դեզերով:
Կտանին հեղեղն ահա լեռնացած
Քրրտինքի, Հույսի,
Որ լուծեն մինչև անիվներուն վրա
Առատ կհոսի:
Կերգե՛ն տղաներ, խթանելով միշտ
Կողը եզերուն...
Ջինջ անհունին մեջ զիրենք կօրորե
Ցունցը դեզերուն:
Կերգեն ճրպուռին, մանգաղին նըման,
Կերգեն հովի պես,
Մինչ հասնին կալերն, ու հոն տարածեն
Հունձքը ծովի պես:

ՃԱՐԱԿՈՒՄ

Բըլուրին գաղջ կողին վըրա ընկողմանած
Սըրինգ կ'ածեմ.
Եզներըս լայն հովիտին մեջ, սըրտի երգով,
Ես կ'արածեմ:

Լուսնակն իջած է մանգաղված լուռ արտերուն
Մակերեսին.

Կը ծավալէ խոզաններուն մեջէն հեզիկ
Կաթը լույսին:

Ջինջ գիշեր է: - Երգս անհունէ անհուն, խաղաղ,
Կը ծրփծրփա.
Եվ սըրինգըս, հովերուն հետ, իր ծակերէն
Շաղէ՛ր կու լա:

Հեռո՛ւն կը լսեմ բոժոժներն իմ նախիրներուս,
Որոնք կ'արծին
Ցորյաններուն ծիղն՝ ոռոգված մեղրերուն մեջ
Ծիր - կաթինին:

Կը լըսեմ մուշ մուշ ճարակումն՝ ամվեզերքի
Թուփերուն մեջ՝
Ուր մոզին իր դունչը մըխած՝ կը բըզըկտէ
Խոլորձը գեջ:

Ցուլերն ամեն, գլուխնին կախ, կարծես դյուրվա՛ծ
Ինձ կ'երևան.
Գոմեշներուն բիբերն ահեղ՝ աստղերուն տակ
Մերթ կը շողան:

Կընէ միջատ մը, շուրջն անոնց, ճաճանչաթիռ
Միշտ ելևեջ:
Ճերմակ եզը, կարծես կուռք մ'է, ձուլված լուսնին
Արծաթին մեջ:

Կը ճարակի՛ն, հովուն տըված թավ պոչերնին.
Եվ կը խըմեն
Իրեն մագոտ ու բաբախտ ալանջներով
Մըրնգիս ակեն:

Կը ճարակի՛ն, բութ ակռաներն իրենց մինչև
Կանանչանան,

Եվ որովայնն անպարագիծ լեցվի՛, լեցվի՛
Մարագի նման:

Եվ ատեն ա՛լ դաշտերուն մեջ կը մակաղին
Մեծագանգված,
Մեկը մյուսին կըռնակին վրա, որոճալով,
Դունչը դըրած:

Մինչև որ ա՛լ Արփին ծագի, լույսն արտին վրա
Իջնե սարեն,
Եվ ժողվե ցողն, հակինթ հակինթ, անոնց խոնավ
Եղջուրներեն:

ԽԱՉԲՈՒՌ

(Աստվածամոր սեղանին)

Քեզ կը բերեմ, Մա՛յր, հունձքերուս նախընծան:
Չոհագործե՛ սեղանիդ վրա՝ ուր, դարե՛ ր,
Փեթակներուս մեղրամուկերը դեղձան
Լույս ու արցունք են հոսեր:

Դո՛ւն, սուրբ պաշտպան հայրենական հողերուս՝
Որոնց տըվիր անմահությունը դրախտի.
Ծիրը ծաղիկ ըրիր, հույսը՝ Արշալույս,
Որ խըրճիթիս կը ժըպտի:

Դո՛ւն, Խաչաբուն այս, գոր իմ ձեռքով եմ հյուսեր,
Ընդունե՛, Մա՛յր: Բյուր հասկերուս մեջ ասոնք
Կը նագեին կույսերու պես շիկահեր,
Արևահե՛ դց և ատո՛ք:

Գերանդիիս տակ, գըլուխնին դեռ ցողով,
Լուսնեն հնձված ճառագայթի պես՝ ինկա՛ն:
Ոչ մի արտույտ քանդեր է իր կըտուցով՝
Անոնց շարքերը լըման:

Ես հյուսեցի զանոնք, գիսակ առ գիսակ,
Տալով խաչին ձևը Որդվույդ կարեվեր՝
Որուն արյունն, ամեն Զատկի, սո՛ւրբ կըրակ,
Մեր ակոսներն են խըմեր:

Իր հույսերուս, իղձերուս հետ հյուսեցի:
Անոնց մեջ է հույզն արտին, հուրն արևուն,
Խոփին փայլակն ու թևիս թափն առնացի,
Պաղատանքն իմ թռռներուն:

Մա՛յր, Խաչաբունն այս օրհնե՛. և տուր արտերուս
Ամառն՝ ոսկի, ինչպես գարունը՝ մարգրիտ.
Որքան ամբարքըս լի ըլլան՝ ջահեր լույս
Պիտի տան քու խորանիդ:

Ըրե այնպես՝ որ – նման հի՛ն օրերուն–
Երբ դաշտերե դաշտ ժուռ գալու դուն ելլես՝
Փուշեր չըզա՛ն ոտքերուդ տակ՝ այլ սարսռուն
Կակաչներ՝ մեր սըրտին պես:

ԿԱԼԵՐ

Կալերու մեջ ես կը նըստիմ իմ երագուն
Հովանիին տակ էշիս
Որ քովս սա կոճղին կապած՝ կը շըփե
Ադու ծընտոր ուսիս:

Տափաստանին վըրա, խաղաղ, կը փըռվի
Ճերմակ ալիք մարևու
Որուն մեջ լյուղ կու գան դեզերն, և կըրիան
Եկեր է հոն տաքնալու:

Թըն հովին, ծանրացած գաղջ բույրերով,
Հազիվ ծույլ ծույլ կը շարժի:
Կովին ըստվերը փառահեղ լույսին վրա՝
Սև կարկըտան մ'է լայնշի:

Շինականն իր կահն ու կազմածը բերած՝
Հոն հիմներ է նո՛ր գյուղակ...
Հեռուն՝ լըքված իր մամռապատ շեմին վրա
Կը հըսկե գամփռը մինակ:

Կալերուն մեջ դեզը՝ ծեփված արևով՝
Կարծես տընակ մ'է ոսկի:
Տերևախիտ ծառին գով շուքը կըլլա
Առագաստ մը նոր հարսի:

Ու ես նըստած հովանիին տակ էշիս
Կերգեմ քաջերը հողին՝
Որոնք մանգաղն հազիվ կախած պատն ի վար՝
Կը կըրթեն ցուլը՝ կամին:

Կերգեմ հոտադն՝ որ կը հարթե կալատեղ
Լողքարի՛ն զինքը լրծած,
Մինչ քրտոհնքով կը թըրջըվի շապիկն իր
Կուրծքին վըրա՝ պատըռտած:

Կերգեմ հարսերն՝ որ հինան դեռ մատերնուն՝
Կը մաղեն ժիր ժիր գարի.
Կը թափթըփին իրենց մաղին ծակերեն
Կարծես շիթեր գոհարի:

Կերգեմ մշակներն՝ որ սայլերուն կատարին
Աստվածներու պես կանգուն՝
Երկժանիով կատաղորեն կը քանդեն
Ճակատն հըսկա դեզերուն:

Կա՛ մը կերգեմ՝ որ կը նավե շուրջն հունձքին
Իբրև հրագույն լիճի վրա,
Հետո ցորե՛ նն աշխարհածուփ՝ որ արդեն
Հարդերուն մեջ կը լողա:

Օ՛, ի՛նչ քաղցր է երթալ խառնվիլ էությամբ
Այդ սըրբագույն վաստակին.
Տըրեխներեղ մինչև մագերդ համակվիլ
Մըղեղներուն մեջ դեզին:

Փուռի կայծի՛ն, դաշտի հացի՛ն ի խնդիր
Ըլլալ Պա նը կալերուն,
Վերադարձնել ջաղացքներուն սըրտին մեջ
Իրենց երգերը անհուն:

ԿԱԼԵՐՈՒ ԳԻՇԵՐ

Ամարվան քա՛ղցըր գիշեր, - գլուխը կամին վրա դրած՝
Աշխատանքի սուրբ Ոգին կալերուն մեջ կը նընջե:
Կը լողա մեծ Լռությունն աստղերուն մեջ ծովացած:
Անհունը՝ բյուր աչքերու թարթափով՝ զի՛ս կը կանչե:

Կ'երգեն, հեռուն, ծըղրիթներ: Ջուրերուն մեջ լըճակին
Կ'ըլլա հարսնիք մը ծածուկ նայադներու՝ այս գիշեր:
Մյուքն հուզելով ուռենին ավերուն վրա գետակին՝
Կ'արթընցընե անծանոթ լարերու վրա նըվագներ:

Ծոթրիներու բույրին մեջ, պառկած կատարը դեզին՝
Ես կը թողում որ սըրտիս դըպչի ամեն մեկ ճաճանչ.
Ու կ'արբենամ զինիովն Անհունի մեծ կարասին՝
Ուր կը ճըմվին ասուպներ քայլի մը տակ անճանաչ:

Հէ՛ շտ է մըտքիս ընկըղմիլ կապոյտին մեջ լուսալիք,
Նավաբեկիլ – թե հարկ է – կըրակներուն մեջ վերին.
Գըտնէլ աստղեր նորանոր, կորսըված հի՛ն հայրենիք՝
Ուրկէ ինկած հոգիս դեռ կու լա կարոտն եթերին:

Վերանալ քա՛ դցր է ինծի թներուն վրա լըռության,
Լըսել միա՛ յն Միջոցին շընչառությունն անխըռով,
Մինչն աչքերըս գոցվին քունի մը մեջ դյութական,
Ու կոպերուս տակ մընա Անհունը իր աստղերով:

Ա՛յսպես, ա՛յսպես կը նընջեն գյուղին մարդիկը ամեն. -
Հոտաղն է իր սայլին վրա, վերմակին տակ լուսածոր,
Հարսն է դեզի կատարին՝ ծոցը բացված զեփյուռեն՝
Ուր կը պարպէ Հարդգողն իր կաթը սափոր առ սափոր:

Եվ այսպես՝ օր մը պառկած՝ փողփողումին տակ երկնի,
Իմ ծընողներըս մըշակ՝ զիս հըղացան կաթոզին,
Զիս հըղացա՛ն սևեռած իրենց աչքերը բարի
Վերն ամենեն մեծ Աստղին, ամենավառ Հըրայրքին:

ԿԱՄՆԵՐԳ

Կամ կը քըշեմ վաղվան հույսով՝
Արևն առած ճակտիս վըրա:
Հորիզոնը, անհուն լույսով
Իմ աչերուս մեջ կը լողա:
– Դարձի՛ր կամըս, արագ դարձիր, հիռ, հիռ.
Նվաճէ դեզերը հունձքերուս, ժիր ժիր:–

Կը թըռչըտի շուրջը կալին
Իշամեղուն, բունկած գոհար,
Ու թափ տալով խըռպոտ տաղին՝
Լըծկանն առաջ կը մըղէ հար:
– Դարձի՛ր կամըս, արագ դարձիր, հիռ, հիռ.
Քանդէ պըսակն որաներուն, ժիր, ժիր:–

Վարոցըս սուր, հըսկա մասուր,
Հոտված՝ սըրտեն անտառներուն
Իմ ծույլ եզիս կողեն հաստույր
Մերթ կը քաղէ կաթիլ մ'արյուն:
– Դարձի՛ր կամըս, արագ դարձիր, հիռ, հիռ.
Խուզէ հասկին բոց մորուքը, ժիր, ժիր:–

Հորձանքին մեջ աշխետ հունձքին
Ես կը լողամ երգերուս հետ.

Մըղեղներուն հետ միասին
Կ'ըմպեմ խարին հոտն արփավետ:
– Դարձի՛ր կամըս, արագ դարձիր, հիռ, հիռ.
Կույս հատիկին պատռե քողը, ժիր, ժիր:–

Ի՛նչ փույթ քաղցած ըլլան եզներ,
Ու մըշակներն ալ՝ ծարավի.
Խոտն է կանանչ ձորին մեջ դեռ,
Թան աղբյուրին մեջ կը պաղի:
– Դարձի՛ր կամըս, արագ դարձիր, հիռ, հիռ.
Հասկին սըրտեն սուտակ թափե, ժիր, ժիր:–

Ջուր տեղը չէր, կա՛մս աղվոր,
Որ օձեցի քեզ կուպրերով,
Ձինեցի պորտըդ սևավոր
Կայծքարե սուր ակռաներով:
– Դարձի՛ր կամըս, արագ դարձիր, հիռ, հիռ.
Կըրծե՛ հարդին ոսկիները, ժիր, ժիր:–

Ցորե՛նն ահա, ցորե՛նն ահա,
Մըշուշին մեջ մըղեղներուն,
Անհունորե՛ն կ'արշալույսնա:
...Ձվարթություն և խըրճիթներուն:
– Կեցի՛ր կամըս, ա՛լ կեցիր դուն,
Խաղաղություն և խըրճիթներուն...

ՄԻՋՕՐԵ

Այս այն ժամն է՝ երբ կալին մեջ Աշխատանքն առած կանգ՝
Արևուն տակ կը հևա:
Կը նընջե մեն մի մըշակ:
Քարայրին մեջ հեռակա
Հեծեճագին կը մեռնի գով Ձեփյուռը ամրափակ:

Միջոցին սիրտն՝ հըրեղեն ցանցի մը մեջ սեղմված՝
Կը բաբախե հագի՛ վ հագ:
Լըռության մեջ շողարծարծ
Ի՛նչ հըծծյուններ, ի՛նչ երագ.
Եվ ի՛նչ բույրեր առտըվան եղեգներուն կըտըրված:

Կը քընանան անտառներ թուխ կողերուն վրա սարին՝
Արծաթահյուս քողի տակ
Կապույտին մեջ, առանձին,
Կ'երթա ամպ մը կաթնորակ
Փափուկ բուրդեն ծըվեններ թողլով ժայռի կատարին:

Կ'ընդունի հողն իր սըրտին մեջ՝ իր սըրտեն ճեղքելով՝

Լույսին նիզակն արյունոտ:
Աղբյուր մը հոն, ծառին քով,
Կը հեծեճե նըվաղկոտ՝
Իր ոռոգած ծաղիկին վրա մեռնի՛ լ չուզելով:

Գոմեշներ՝ լուծը լըքած՝ ճահիճին մեջ կը պառկին
Իրենց բերնեն հոսելով
Թելերն արծաթ շողիքին:
Սայլերն, անդին, դեզին քով,
Հըսկա ցռուկներ ցըցած՝ դատարկությա՛ն կը նային:

Այս այն ժամն է, ո՛վ հոգիս, որ ճըպուռին պէս մինակ՝
Կատարներուն վրա մընաս.
Անդորրին մեջ անապակ
Դուն քու երգով արբենաս՝
Ինչպէս արևն իր լույսով, իր լույսին հետ մի՛ս-մինակ:

ԳՈՒՌԸ

Իրիկվան մեջ, գյուղին քով,
Կը մըրմընջե գուն ուռիին տակ շըքեղ:
Զայն կը լեցնե աղբյուրին երգովը բյուրեղ,
Աստղը՝ բյուրեղ արցունքով:

Խորհուրդին մեջ ըստվերին
Կընունքի ջինջ ավազան մէ կարծես ան՝
Ուր քաղցրորեն կը մըկըրտվի լուսնկան՝
Տըղու մը պէս նորածին:

Հոգնաբեկ խումբն եզներուն
Հոն կը դիմե արահետեն ճախճախուտ՝
Ուրկե կը հոսի, ճապաղելով, ջուրն անփույթ՝
Մարգերուն տակ՝ պըսպըղուն:

Կողեր կողի դեմ ահա՛,
Եվ գավակներ գավակներու կընդհարին.
Հանկարծ մոլուցք մեղջյուրներու ահագին
Կը տատանի գութին վրա:

Միահաղույն կերկարեն
Վիզերն իրենց, և ռունգերնին հարդամած
Հըստակ ջուրին ադամանդին մեջ մըխած՝
Հավերժորե՛ն կը խըմեն:

Կըմպեն ալիքն անապակ,
Լույս ծյուրումը պարեխներուն սառնակերտ.
Ու չե՛ն խըրչտիք լուսնկայեն՝ որ մերթ մերթ

Կլոդա իրենց բերնին տակ:

Կը վերցրնեն երբեմն, հա՛գ,
Հըգոր գլուխնին, ու կը նային սարերո՛ւն...
Կը սորսորա իրենց դունչեն՝ քարերուն՝
Ջուրը, երակ առ երակ:

Անդերդին, հոն, մահակին
Վըրա կըռթնած՝ կը սուլէ երգն հեշտօրոր,
Մինչև վետ վետ ցամքե հեղուկը բոլոր,
Մընա մամուռն՝ հատակին:

Կերթան հետո, օրորուն,
Գոմին խաղաղ գավիթին մեջ պառկելու.
Կը կարկաչէ գյուղամեջեն, զերդ առու,
Ջանգակն իրենց վիզերուն:

Ու երբ դարձյալ գան առտուն
Պիտի գըտնեն հըսկումին տակ ուռիին
Գուռը նորե՛ն լեցված երգովն աղբյուրին,
Եվ արցունքովն աստղերուն □

ԵՐՆՈՒՄ

Իրիկվան մեջ հովերն հևուն
Երբ դուրս կ'ելլեն քարայրներեն՝
Մեկ ծայրեն մյուսը կալերուն
Ա՛լ կամնըված հունձքը կ'երնեն՝
Հըծծելով երգն Աշխատության.
— Երնե՛, էրան, երնե՛, էրան.
Հարդը քեզի, մեզի ցորյան:—

Հարս ու աղջիկ, պարմանիներ,
(Ժըպտուն վարդեր մասուրի քով)
Իրենց ձեռքին հոսելիներ՝
Կը ճեղքեն թեղն, հույսերու բով.
Ու կը պոռթկա երգն հաղթական.
— Երնե՛, էրան, երնե՛, էրան.
Հարդը քեզի, մեզի ցորյան:—

Ժիր շարքերուն մեջ ի՛նչ խուճապ
Ելլող իջնող բազուկներու...
Հեղեղներ են՝ որ հապըշտապ
Վեր կը նետվին՝ սաթ տեղալու.
Ու կ'եռա երգն ալետատան.
— Երնե՛, էրան, երնե՛, էրան.
Հարդը քեզի, մեզի ցորյան:—

Հովեր կ'անցնին, խարտիշահեր,
Թողլով որ վա՛րը երկարին
Հարդգողի լույս ճանապարհներ՝
Ու սարյակներ կը թափառին՝
Սուլելով երգը ցրնծության.
— Երնե՛, էրան, երնե՛, էրան.
Հարդը քեզի, մեզի ցորյան:—

Ուսերե վեր ի՛նչ փոթորիկ,
Ի՛նչ փաղփումներ մազերու մեջ...
Ցորենին հետ, հատիկ հատիկ,
Կը թափի ցողն իրիկվան գեջ:
Ու կ'ըղձա երգն երանության.
— Երնե՛, էրան, երնե՛, էրան.
Հարդը քեզի, մեզի ցորյան:—

Ու երբ ոսկվով ծեփվին կալեր.
Հարսերն ոսկի քողեր առնեն,
Եվ ցորյանի ձուլվին սարեր՝
Զոր գա լուսնակն օրհնել վերեն՝
Պիտի նվաղի երգն աղվական.
— Երնե՛, էրան, երնե՛, էրան.
Հարդը քեզի, մեզի ցորյան:

ՕՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ափ մը ցորյան ափերուդ մեջ
Թող լեցնեմ, կտրի՛ճ Որդիս,

Կտրիճ Որդիս, գոտի՛ն մեջքիս.
Թող մաճակալ բազուկներեդ
Քըսան ցուլի արյուն անցնի,
Եվ եղննի քո հասակեդ
Քըսան տունի պունը կանգնի.
Ու երբ թիվովը մատերուդ
Սերմանես քու սերմընցուն՝
Հնձես թիվո վն աստղերուն:

Ափ մը ցորյան գլուխդ ի վար
Թող որ թափեմ, Թոռնի՛կ սիրված,
Թոռնիկ սիրված, ցուպըս ծաղկած.
Թող ճակատիդ վըրա գըրվի
Հարյուր սաղմոս իմաստության,
Եվ ուսերուդ վրա դրվի
Տապանակը ըզգաստության.
Ու երբ հոտիդ օր մ'այցելես՝
Թող քու ավիիդ գարիին
Հազար ոչխա ր երկարին:

Ափ մը ցորյան մազերուդ մեջ
Թող որ տեղամ, վա՛րդ Թոռնուհիս,
Վարդ Թոռնուհիս, պըսա՛կ շիրմիս.
Թող այտերուդ վըրա շողան
Ամեն գարուն նո ր կակաչներ,
Եվ աչքերուդ մեջ լողան
Ամեն ամառ նո ր ճաճանչներ.
Ու երբ տնկես ճյուղ մ'ոռիի՝
Ամեն ապրիլ դուն տեսնես
Իր շուքին տակ կանա՛նչ քեզ:

Ափ մը ցորյան ծոցերուդ մեջ
Թող որ ցանեմ, Հա՛րսըս աղվոր,
Հարսըս աղվոր, սե՛րս հեռավոր.
Թող անկողնիդ ակոսին մեջ
Հասկ մը ծլի՝ լըման շարքով,
Եվ օրորած օրոցքիդ մեջ
Արշալույսնե ր նընջեն փառքով,
Ու երբ կըթես քառսուն երինջ՝
Դույլերուդ մեջ մակըրդի
Կաթը՝ արծաթ, դալն՝ ոսկի:

Ափ մը ցորյան, ափ մը ցորյան,
Ա՛յ իմ պառավ, ա՛յ իմ Աննա,
Մեր գըլխուն ալ թող որ տեղա.-
Թող չըսառի՛ արևն աշնան

Մեր մազերուն ձյուններուն մեջ,
Չը մարի՛ մեր մոմն իրիկվան
Ժամուն մարմար սյուններուն մեջ.
Ու երբ դրվինք ա՛լ գերեզման՝
Մեր ներքևը հո՛ղը, Աննա՛,
Քիչ մը կակո՛ղ թող ըլլա:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Այս իրիկուն ձեզի կուգանք, ե՛րգ երգելով,
Լուսնակ ճամբով,
Ո՛վ գյուղակներ, գյուղակներ.
Ձեր բակերուն մեջ ամեն
Թող գամփրոներն արթըննան,
Եվ աղբյուրները նորեն
Դուլլերուն մեջ քրքըջան.
Ձեր տոներուն համար դաշտեն՝ մաղերով
Վարդ ենք բերեր՝ խաղերով:

Այս իրիկուն ձեզի կուգանք, սե՛ր երգելով,
Սարի ճամբով,
Ո՛վ հյուղակներ, հյուղակներ.
Եղջյուրներուն դեմ եզին
Թող ա՛լ բացվին ձեր դուռներ,
Թոնիրը մխա, պըսակվին
Կապույտ ծուխով կըտուրներ.
Ահա ձեզի հարսերը՝ նո՛ր մանչերով՝
Կաթ են բերեր՝ փարչերով:

Այս իրիկուն ձեզի կուգանք, հո՛ւյսն երգելով,
Արտի ճամփով,
Ո՛վ մարագներ, մարագներ.
Ձեր պատերուն մեջ խավար
Թող նոր արև նըշողե,
Երդիկներուն վրա դալար
Լուսնակն այլուր թող մաղե.
Ահա ձեզի բերեր են խար՝ խուրձերով
Հարդը՝ անույշ ուրցերով:

Այս իրիկուն ձեզի կուգանք, հա՛ցն երգելով,
Կալի ճամփով,
Ո՛վ ամբարներ, ամբարներ.
Ձեր մութ ծոցին մեջ հըսկա
Թող բերկրության շող ցաթի.
Սարդոստայնը ձեր վըրա
Թող ըլլա քող մ'արծաթի.

Զի բերեր են սայլե՛ր, սայլե՛ր շարքերով
Ցորե նն՝ հազար պարկերով:

ԱՄԲԱՐՆԵՐ

Տընակին մեջ մըթըշաղ, կըտուրին տակ հայրական.
Ամբարնե՛րն են, շար ի շար, նոր բերքերով ծոցվորած:
Իրենց լայնշի արգանդեն՝ թանձր բույրերը կու գան
Աշուններուն պըտղալից և արտերուն մանգաղված:

Հո՛ն է վիզը թըխահատ, հո՛ն է գարին իլաձև.
Հո՛ն, քամվելով ակոսեն ու հոսելով սարն ի վար
Ցորյանն հեղեղ է կազմեր: Անոնք ոսկի և արև
Գըրկած կարծես թե ըլլան արշալույսներ ամպածրար:

Գերաններեն ծըխապատ, և մենավոր պատերեն
Սարդն անոնց վրա է փըռեր պատմուճանները մոխրոտ:
Մերթ անոնց վրա կը ցայթե շեշտակի լույս մը վերեն
Տատամսելէ վերջ երկա ը շուրջն երդիկին արևոտ:

Անոնք իրենց ծոցին մեջ գանձերն հողին ծըրարած՝
Կարծես լըռիկ կը հեզնեն ձըմեռն ու սովը վաղվան...
Իրենց առջև, մըշտարթուն, թավ պոչին մեջ ծըվարած,
Կը հըսկե տանը կատուն, Համբարուի մը նըման:

ՄԱՐԱԳՆԵՐ

Առվույտի՛ մարագ, լեցուն բույրերով
Խունկի, հաշիշի.
Երբ դուռըդ բանամ՝ ցուլերը բոլոր
Ճակատով լայնշի
Կը պոչոռեն, խո՛ւ, կըտրելով իրենց
Վըզտեքը կաշի:

Ուլոնի՛ մարագ, լեցուն լեռնաբույր
Հազար ծաղիկով.
Երբ մըսուրներուն խուրձերըդ տանիմ
Կողով առ կողով՝
Կը խընկե ծոցիս, թեզանիքիս մեջ
Համեմդ՝ օրերով:

Հարդերո՛ւ մարագ, երդիկեն նայող
Արևով լեցուն.
Դու՝ որուն կակուղ դեզին վրա պառկած
Կը ցըկնի կատուն,
Դու՝ որ կ'արծաթես դունչը գառներուս
Օրհնյա՛լ ըլլաս դուն:

ԱՂՈՐԻՔ

Է՛յ աղորիք, դարձի՛ր, դարձիր,
Նըստած կանանչ խորը ձորին.
Աղաղակե՛ր գըղղ խորին
Դեպի լուսնակն արծաթածիր:

Դուն դողդոջուն տընակ մըն ես
Այլուրոտած պատերով՝ ուր
Կարծես կու լան հիագարհուր
Ջըրանույշներ հագած բեհեզ:

Միշտ կը հըսկե մեջըդ արթուն,
Աղորեպանը ճեփ-ճերմակ.
Եվ ըստ պետքի՝ մեղմ կամ արագ՝
Կը լարե սի՛րտըդ բաբախուն:

Է՛յ աղորիք, բանտվա՛ծ մրրիկ
Ծառերուն մեջ. - Աղա՛, աղա՛,
Փըրփուր խըմե՛, այլուր տեղա՛.
Քարե կուրծքեղ տեղա՛ բարիք:

Կեցո՛ւր գետակն ընթացքին մեջ
Իր ծըփանուտ բաշեն բըռնած:
Ջըրվեժն ահեղ երգի փոխած
Պոռթկա վիհեն վար գահավեժ:

Սայլե՛ր, սայլե՛ր անծայրածիր
Ջաղացքներուն ճերմակ ճամփեն
Աղունն իրենց քեզ կը բերեն...
Է՛յ աղորիք, դարձի՛ր, դարձիր:

Ցորեններ թող այլուր ըլլան
Պորտին մեջ ժիր երկաններուն՝
Որոնք բոնված տենդով մանհուն
Կը մըռըլտան ու հիռ կու գան:

Ցորեններ թող ըլլան փռշի
Զիրար գրկող քարերուն տակ.
Զիրար կըրծող ժայռերուն տակ
Ցորեններ թող ըլլան նաշի:

Մինչև լեցվին շարան շարան
Պարկերն, ու վե՛ր կանգնին նորեն.
Եվ սայլերն ալ ճըռվողելեն
Ոսկի թողած լույսով դառնան:

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Արևելյան կողմն աշխարհի
Խաղաղություն և թող ըլլա...
Ո՛չ արյուններ, քրտինք հոսին
Լայն երակին մեջ ակոսին.
Ու երբ հնչե կոչնակն ամեն գյուղակի՝
Օրհներգություն և թող ըլլա:

Արևմտյան կողմն աշխարհի
Բերրիություն և թող ըլլա...
Ամեն աստղե ցող կայլակի,
Ու ամեն հասկ ձուլե ոսկի.
Եվ ոչխարներն երբ սարին վրա արածանին՝
Ծիլ ու ծաղի կ՛ թող ըլլա:

Հյուսիսային կողմն աշխարհի
Առատություն թող ըլլա...
Ոսկի ծովուն մեջ ցորյանին
Հավետ լողա թող գերանդին.
Ու լայն ամբարն աղուններուն երբ բացվի՝
Բերկրություն և թող ըլլա:

Հարավային կողմն աշխարհի
Պտղաբերում թող ըլլա...
Ծաղկի՛ մեղրը փեթակներուն,
Հորդի գինին բաժակներուն.
Ու երբ թխեն հարսերը հացը բարի՝
Միրերգություն և թող ըլլա: